

## Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՈՆԵՐ

Քրիստոմեայ միւս բոլոր եկեղեցիները Ս. Կոյսի վերափոխմամբ տօմը կը համդիսաւորեն Օգոստոսի 15-ին (բացի Ղատիներէն)։

Հայց. եկեղեցիւմ, իր որդեգրած Տաղաւար տօմերու դրութեամբ հետեւեալներով, ուրիշ կարեւոր երկու տօմերու շարքին (Այլակերպութիւն եւ վերացմամբ հաշ) վերափոխմամբ ալ կը կատարէ միշտ Կիրակի օր։ Եւ բնական է որ այդ Կիրակիւմ ըլլար 15 Օգոստոսի մերձաւորագոյն Կիրակիւմ (12-18 Օգոստ.ի միջեւ իմկող)։ Տեղին է հոս յիշել որ բոլոր Կաթողիկէ եկեղեցիներէն Հայ-Կաթողիկէներն են միակը որ, Հայց. Առաք. եկեղեցւոյ մամ, Կիրակիի կը կապեն մեծ այս տօմի թուականը։

Գեթսեմամիի Ս. Աստուածածայ Տաճարը, որ իր մէջ կը պարունակէ Գերեզմանը Գերագոյն Սրբուհիին, սեփականութիւնն է Հայ եւ Յոյմ Պատրիարքութեանց։ Յիշեալ երկու համայնքներն իւրաքանչիւր տարուան ընթացքին իրաւունքը ունի վեց ամսամ «Հրաշափան»ի համդիսութեամբ մուտք եւ համդիսաւոր արարողութիւն կատարելու այդ Սրբավայրէն մերս։ Մեր մօտ, համդիսաւոր մուտքի առիթներն են 1) Ս. Կոյսի Աւետման տօմը (7/20 Ապրիլ), 2) վերափոխման մախօրեակը (կէսօրէ ետք), 3) վերափոխման առաւօտուն, 4) Ս. Կոյսի Ծննդեան տօմին (8/21 Սեպտ.), 5) Ս. Կոյսի Ընծայման տօմին (21 Նոյ/4 Դեկտ.) եւ 6) Ս. Կոյսի Յղութեան տօմին (9/22 Դեկտ.)։ Յոյներ ալ Տիրամօր Աւետման (25 Մարտ/7 Ապրիլ), վերափոխման մախօրեակի երեկոյեան, տօմի առաւօտուն եւ Տիրամօր Ծննդեան առիթներով ունին իրենց համդիսաւոր մուտքերը։ Իսկ մնացեալ երկուքը, փոխանակ Ընծայման եւ Յղութեան տօմերուն կատարելու (մոյմ թուականին կը կատարեն մեզի հետ), կը կատարեն Այլակերպութեան տօմին (6/19 Օգոստ.) եւ Նմջման յիշատակի օրը (14/27 Օգոստ.) որուն, ինչպէս ըսիմք, համդիսապետը կ'ըլլայ Պատրիարքը։ Ուրեմն, այս հաշուով, 8 այդ մուտքերն երեքը կը կատարեն 24 ժամերու ընթացքին (զոյգ մուտքեր՝ 14/27 Օգոստ.ին եւ մուտք՝ տօմի օրը՝ 15/28 Օգոստ.ին)։ Ու մաւել, Ս. Կոյսի Ծննդեան տօմը միակ օրն է տարւոյն մէջ ուր երկու համայնքներն ալ մուտք կը կատարեն (բացի ամշուշտ վերափոխման տօմը Կիրակի օրուան զուգահիշած տարիներուն)։

վերափոխման տօմը 9 օրերու վրայ կ'երկարածուի, Հրեշտակաց 9 դասերու կամ երկնքին 9 բաժանմունքներու աւանդութենէն եկած կարգադրութիւն մը շատ հաւածօրէն։ 9րդ օրը Յունաց համար փառաւոր համդիսութեան օր մըն է, երբ առաւօտեան ժամերուն Տիրամօր մկարը թափօրակեան զմացքով ետ կը բերեն Ս. Աստուածածայ Տաճարէն դէպի իր համգտավայրը՝ Ս. Յարութեան բակին վրայ բացուող « Գեթսեմամիի » վանքը կամ եկեղեցին։ Այդ կը զուգահիշի 23 Օգոստոս/5 Սեպտեմբերին։

Իմնօրեակի աւարտին, այսինքն զկմի վերափոխման Բ. եօթնակի Գշ. օրը, Հայց. եկեղեցիւմ կը տօնախմբէ յիշատակը Ս. Աստուածածայ ծնողաց՝ Յովակիմայ եւ Աննայի։ Երուսաղէմի մէջ սովորութիւն է մախատմակ ալ կատարել Բշ. կէսօրէ ետք (այդ կը կատարուի Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարէն մերս)։ Չես գիտեր ի՞նչ կարգադրութեամբ, Տիրամօր ծնողաց հետ կը յիշատակուին Իւղաբեր Կիները եւս (Մագդաղենացի, Սաղմոսէ եւլմ.)։ Այդ օր Տաճարի Տեսչին իրաւունքն է Ս. Պատարագ մատուցանել, սրբավայրի սամոդաշարքի կիսուն, դէպի ձախ գտնուող խորանին վրայ, որ աւանդաբար կը մկատուի գերեզմանը Հայր Յովսէփի կամ Ս. Յովսէփ Աստուածահօր։ Իսկ համդիպակաց, յունապատկան մատուղը կը կոչուի Յովակիմայ եւ Աննայի մատուղ, ուր Յոյներ կը պատարագեն Ս. Կոյսի Ծննդեան վաղորդային (9/22 Սեպտ.), որ կ'ըլլայ ամառնավերջի շրջանի վերջին համդիսութիւնը յիշեալ Տաճարէն մերս։

Այդ թուականէն հիմզ օրեր ետք, Կիրակի, մեր եկեղեցիւմ կը կատարէ Գիւտ Գօտւոյ Ս. Աստուածածմի կոչուած Տօմը, զոր Յոյներ ալ կը կատարեն գրեթէ մոյմ շրջանին (31 Օգոստ./13 Սեպտ.) սակայն առանց մասնաւոր կամ մշամակելի համդիսութեան։

Յովակիմյան եւ Ամմայի եւ Գիւտ Գօտոյ միջեւ իմկող օրերէն մէկուն (ընդհանրապէս եշ. օրը) կը կատարուի Տաճարի ընդհանուր մաքրութիւնը: Վերջիմ տարիներուն, սովորութիւն դարձած է որ մաքրութեամ մասնակցող բարեպաշտ տիկիմներուն եւ օրիորդներուն համգուցեալ պարագամներու հոգւոյմ համդիսաւոր համգստեամ պաշտօն կատարուի Գիւտ Գօտւոյի Կիրակիիմ: Եւ պատարագիչը ըլլայ Եպիսկոպոս: Եւ այդ պատճառաւ է որ Սաղիմահայ զաղութի մեծամասնութիւնը այդ օր լեցուցած կ'ըլլայ հիմաւորց եւ ստորերկրեայ այդ Սրբավայրը, զերագմցելով մոյմիսկ թիւը Վերափոխմամ առիթով հոն այցելող հաւատացեալներուն: Հոգեհամգիստէմ ետք պարտէզը կը տրուի հոգեսուրմ:

Ս. Աստուածածմայ տօմերու այս շարքիմ վերջիմն է ամոր Ծմնդեամ տօմը, բոլոր եկեղեցիներէմ ամշարժօրէմ տօմուած 8/21 Սեպտեմբերիմ (բացի Ղպտակամէմ, որոմը 9 Մայիսիմ կը կատարեմ կարեւոր այդ դէպքիմ յիշատակը): Լատիմը, որոմը բաժիմ չուիմ յիշեալ Տաճարիմ մէջ, զայմ կը համդիսաւորեմ ամկէ ոչ հեռու՝ Ս. Աստուածածմայ (կամ Ս. Ստեփանոսի ) դռնէմ քիչ մը մերս գտնուող Ս. Ամմայի վամքիմ մէջ, որուն մերքեւ ցոյց կը տրուի Ս. Կոյսի ծմնդեամ աւամդակամ վայրը եւ որուն մօտ է Պրոպատիկէի Ս. Բրոց մէջ յիշուած աւագանը:

#### ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Տ. ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ

Յ Փետրուարի Կիրակի օրը պատշաճ շուքով մշուցեալ մահուամ առաջիմ տարելիցը Ս. Աթոռոյս երջանկայիշատակ Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեամի:

Մայր Տաճարի Աւագ Սեղամիմ վրայ համդիսաւոր Ս. Պատարագը մատոյց մախկիմ Պատր. Փոխանորդ Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. Գաբիկեամ, որ « Հայր մեր »էմ առաջ խօսեցաւ համգուցեալ Պատրիարքի բարեմասնութիւններուն մասիմ:

Ապա կատարուցեալ հոգեհամգստեամ համդիսաւոր պաշտօն, մախագահութեամբ Ամեմ. Ս. Պատրիարք Հօր:

Ս. Պատարագի աւարտիմ, կազմուցեալ երկարածիգ թափօր մը, բաղկացած բովանդակ Միաբանութեամ ամդամներէմ եւ ուսամողութեմէմ, գլխաւորութեամբ Ամեմ. Ս. Պատրիարք Հօր: « Այսօր ժողովեալ սրբոց » Վերափոխմամ եւ այլ համգստեամ շարակամներ երգելով թափօրը յառաջացաւ դէպի Ս. Փրկչի Ազգ. գերեզմատունը եւ բոլորուցեալ Լուսահոգւոյմ շիրմիմ շուրջ, հոն եւս կատարելու համար համգստեամ կարգ: Սաստկաշումն քամիիմ եւ տեղատարափ ամծրելիմ հակառակ, բաւակամ ժողովուրդ եկած էր յարգելու ամմեմ յիշատակը երջանկայիշատակ Հովուապետիմ:

Վամք դարձիմ, բոլորմ ալ բարձրացամ Պատրիարքարամի մեծ դահլիճը, ուր Նորիմ Ամեմապատուութիւնը « Հոգւոց » մը արտասամեց մմջեցեալի յիշատակիմ, որմէ ետք հրամցուցեալ հոգեսուրմ:

Կէսօր էր գրեթէ երբ մերկամները ցրուցամ, իւրաքամշիւրը իր մտքիմ մէջ թարմացուցած յուշեր՝ մեծամուն վախճամեալէմ: